

فصلنامه پژوهش‌های نوین روانشناختی
سال پانزدهم شماره ۵۸ تابستان ۱۳۹۹

مدل ساختاری سرمایه روان‌شناختی بر اساس ویژگی‌های شخصیتی روان‌رنجورخویی، انعطاف‌پذیری و توافق‌پذیری با نقش واسطه‌ای راهبرد مقابله‌ای مسئله‌مدار

سپیده شیرزاد^{۱*}، شیرین کوشکی^۲، ولی اله فرزاد^۳، افسانه قنبری پناه^۴

- ۱- دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
- ۲- دانشیار گروه روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
- ۳- دانشیار گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
- ۴- استادیار گروه روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۱/۰۷

تاریخ وصول: ۱۳۹۸/۰۸/۰۷

چکیده

هدف از انجام پژوهش حاضر ارزیابی مدل ساختاری سرمایه روان‌شناختی بر اساس ویژگی‌های شخصیتی روان‌رنجورخویی، انعطاف‌پذیری و توافق‌پذیری با نقش واسطه‌ای راهبرد مقابله‌ای مسئله‌مدار بود. طرح پژوهش حاضر از نوع مطالعات همبستگی به روش مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. از کلیه نوجوانان پسر ۱۳ تا ۱۸ ساله خانواده‌های نظامی شهر تهران، تعداد ۳۰۰ نفر به روش تصادفی انتخاب و به پرسشنامه‌های سرمایه‌های روان‌شناختی، ویژگی‌های شخصیتی و راهبردهای مقابله‌ای پاسخ دادند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری به کمک نرم‌افزارهای SPSS_{v19} و LISREL_{v8.80} استفاده شد. یافته‌ها نشان داد دو ویژگی شخصیتی توافق‌پذیری و انعطاف‌پذیری با سبک مقابله‌ای مسئله‌مدار و سرمایه روان‌شناختی رابطه مثبت و معنی‌داری دارند. این در حالی بود که روان‌رنجورخویی با سرمایه‌های روان‌شناختی و سبک مسئله‌مدار رابطه منفی و معنی‌دار داشت. همچنین هر سه ویژگی شخصیتی اثر غیرمستقیمی به واسطه سبک مسئله‌مدار بر سرمایه روان‌شناختی داشته‌اند. این اثر برای روان‌رنجورخویی منفی (۰/۱۷-) و برای انعطاف‌پذیری (۰/۰۷) و توافق‌پذیری (۰/۱۴) مثبت بود. در نهایت نتایج نشان داد متغیرهای روان‌رنجورخویی، انعطاف‌پذیری و توافق‌پذیری به واسطه راهبرد مقابله‌ای مسئله‌مدار بر سرمایه روان‌شناختی اثر دارند و از می‌توان از این متغیرها جهت تقویت سرمایه‌های روان‌شناختی نوجوانان خانواده‌های نظامی بهره برد.

کلیدواژه‌ها: سرمایه روان‌شناختی؛ روان‌رنجورخویی؛ انعطاف‌پذیری؛ توافق‌پذیری؛ مسئله‌مدار

مقدمه

خانواده در برگیرنده عمیقترین پیوندهای روانی و اجتماعی است به گونه‌ای که سلامت آن سلامت همه‌جانبه فرد و جامعه را به دنبال دارد (دوران، لوکزاک، بکمان، کوتسنوک و برون^۱، ۲۰۱۲). آشکار است که خانواده‌های نظامی به خاطر عوامل متأثر از شغل خود با خانواده‌های غیرنظامی از جهات مختلف متفاوت‌اند و جمعیتی را تشکیل می‌دهند که نسبت به سایر خانواده‌ها بیشتر در معرض خطرات اجتماعی قرار دارند (داروین و ریچ^۲، ۲۰۰۶). خانواده نظامی به خانواده‌ای گفته می‌شود که حداقل عضوی از خانواده مشغول خدمت نظامی باشد و معمولاً سرپرست خانواده یا فرزند خانواده را شامل می‌شود. برخی خانواده‌های نظامی دائماً از مکانی به مکان دیگر نقل و مکان می‌کنند. در چنین خانواده‌هایی بافت خانواده دستخوش تغییراتی می‌شود. به چنین خانواده‌هایی باید کمک شود تا ساخت و سازمان خود را به‌وضوح تعریف کنند (وو، چو، لین و لیا^۳، ۲۰۰۷). اگر بافت خانواده دستخوش تغییر شود، سیستم‌های حمایتی خانواده و همچنین جامعه از بین می‌رود و خانواده از حمایت‌های لازم محروم می‌ماند. کودکانی که شبکه دوستان همسن و سال را از دست داده‌اند و باید وارد محیط جدید آموزشی شوند، ممکن است خود را ناکارآمد تلقی کنند. خانواده به علت جابه‌جایی بافت خود را از دست می‌دهد، اعضای خانواده دچار بحران شده و در صدد ایفای وظایف خود در سطح عملکرد خانواده در زمانی است که بافت برون خانوادگی، نقش حمایتگرانه داشته باشد (کوزا، چان و پلو^۴، ۲۰۰۵).

به نظر می‌رسد که نوجوانان خانواده‌های نظامی در معرض برخی مشکلات قرار دارند که می‌تواند ناشی از شغل نظامی‌گری باشد. نظریه‌پرداز شناختی ژان پیازه توصیف می‌کند که نوجوانی به عنوان مرحله‌ای از زندگی است که در آن تفکرات فرد بیشتر با یک فرم انتزاعی شروع می‌شود و افکار خودمحور کاهش می‌یابد. این اجازه می‌دهد تا فرد با یک چشم‌انداز گسترده‌تر بیندیشد و استدلال کند (مورتی، کالابرو و لونا^۵، ۲۰۱۶). به نظر می‌رسد بررسی عوامل متعدد نظیر سرمایه روان‌شناختی، ویژگی‌های شخصیتی و راهبردهای مقابله‌ای در نوجوانان خانواده‌های نظامی حائز اهمیت است. حدود قرن ۲۱ میلادی، روان‌شناسان به رهبری مارتین سلیگمن^۶، پژوهشگر سرشناس رویکرد روان‌شناسی کلاسیک، سیاهه‌ای از دستاوردهایی که تحت پارادایم آسیب‌شناختی به دست آورده بودند را تهیه کرده‌اند. آنها پی برده‌اند که علیرغم اقدامات معین برای یافتن مداخلات مؤثر در مورد بیماری ذهنی و اختلالات رفتاری، روان‌شناسی از نظر رشد، خودشکوفایی و بهزیستی توجه نسبتاً اندکی به سلامت روان‌شناختی افراد داشته است. در تعاملاتی که بین پیشگامان روان‌شناسی مثبت مانند سلیگمن و سیکزنت‌میهایلی^۷ بوده است تلاش‌هایی برای جهت‌دهی مجدد به تحقیقات روان‌شناسی به منظور کمک به سلامت روان افراد و شکوفاتر شدن جامعه صورت گرفت (لوتانز، اولیو و یوسف^۸، ۲۰۱۵). یکی از

1. Doran, Luczak, Bekman, Koutsenok & Brown

2. Darwin & Reich

3. Wu, Chu, Lin & Lai

4. Cozza, Chun & Polo

5. Murty, Calabro, & Luna

6. Seligman

7. Csikszentmihalyi

8. Luthans, Youssef, & Avolio

مهمترین این تلاش‌ها سرمایه روانشناختی^۱ بود. بر اساس تعریف جامع سرمایه روان‌شناختی سازه مثبتی است که متشکل از چهار جنبه امیدواری، خوشبینی، خودکارآمدی و تاب‌آوری است. سرمایه روان‌شناختی قابل توسعه است و لوتانز و همکاران (۲۰۰۷) پیشنهاد کرده‌اند که افراد آن را به سراسر حیطه‌های زندگی خویش گسترش دهند. همچنین بیان شده است که سرمایه روان‌شناختی نیروی کششی است که عملکرد فردی را ارتقاء می‌دهد. سرمایه روان‌شناختی بر نقاط قوت و پتانسیل‌های یک فرد به منظور برآوردن شادکامی، رضایت و کمک کردن به عملکرد جمعی تأکید می‌کند (هان و چانگ^۲، ۲۰۱۵). سرمایه روان‌شناختی توانایی برای درک و مقابله با شرایط دشواری است که علیرغم میل درونی دچار آن می‌شویم. افراد با بهره‌مندی از سرمایه روان‌شناختی می‌توانند در جلب منابع عاطفی کوشیده و با رنج‌ها و استرس‌ها مقابله کنند (رابنو، یالیو و الیزور^۳، ۲۰۱۶).

در سال‌های اخیر عنوان شده است که متغیرهای زیادی بر سرمایه روانشناختی اثر دارند. یکی از این متغیرها سبک مقابله‌ای مسأله‌مدار است. نوجوانان در مرحله‌ای سرشار از عوامل استرس‌زای مختلف که به طوفان، سردرگمی و دشوارترین مرحله تحول تعبیر شده است قرار دارند. این تغییرات می‌تواند به صورت فیزیکی، هیجانی، روان‌شناختی، شناختی و اجتماعی دیده شود، اکثر اوقات این تغییرات به شیوه‌ای منفی توصیف می‌شود (زیمبر-گمبک و اسکینر^۴، ۲۰۱۶). راهبردهای مقابله‌ای برای مشکلات روانی حالت پرواز یا فاصله گرفتن از تنش‌های درونی و یا نشان‌دهنده حضور بالقوه نیازهای برآورده نشده است که نبود آن می‌تواند یک حس عدم صلاحیت زیربنای ناسازگاری اجتماعی و پریشانی روانی را پرورش دهد (نژوکندی و همکاران^۵، ۲۰۱۶). یکی از مهمترین سبک‌های مقابله‌ای، سبک مسأله‌مدار است. سبک مسأله‌مدار شیوه‌ای را توصیف می‌کند که بر اساس آن فرد اعمالی را که برای کاستن یا از بین بردن یک تنیدگی انجام می‌دهد. سبک مسأله‌مدار شامل، جستجوی اطلاعات بیشتر در مورد مسأله، تغییر ساختار مسأله از نظر شناختی و اولویت دادن به گام‌هایی برای مخاطب قراردادن مسأله می‌باشد (متیو و ایوانف^۶، ۲۰۰۶). زمانی که بار مراقبتی بالا باشد راهبردهای مقابله‌ای مسأله‌مدار به عنوان یک سپر عمل می‌کند. به طور خاص، مواجهه فعالانه، برنامه‌ریزی و سرکوب فعالیت‌های رقابتی به عنوان راهبردهای مقابله‌ای اثر علائم افسردگی نوجوانان را تعدیل می‌کند (لین^۷، ۲۰۱۵). راهبرد مقابله‌ای مسأله‌مدار به صورت غیرمستقیم از طریق رضایت از زندگی، نگرش به اعتیاد را پیش‌بینی می‌کند. چنانچه نوجوان به راهبردهای مقابله‌ای کارآمد مجهز نباشد و میزان رضایت از زندگی پایینی داشته باشد زمینه‌ای برای نگرش مثبت به اعتیاد در نوجوان فراهم می‌شود. می‌توان با نحوه مقابله با استرس و افزایش رضایت زندگی در نوجوان از اعتیاد پیش‌گیری نمود (موسوی‌نسب، شمس‌الدینی و منصور، ۱۳۹۴).

یکی دیگر از متغیرهای مرتبط با سرمایه روانشناختی ویژگی‌های شخصیتی است که از مهم‌ترین مسائل است که در نوجوانان خانواده‌های نظامی باید مد نظر قرار گیرد. ویژگی‌های شخصیتی را می‌توان به عنوان ابعاد تفاوت‌های فردی در قالب الگوهای پایدار تفکر، احساس و رفتار تعریف نمود (جوانویک، لیپواک، استانویچ و استانویچ^۸، ۲۰۱۱). روانشناسان پس از چندین دهه تلاش، شخصیت را در پنج عامل بزرگ خلاصه کردند. این پنج عامل بزرگ عبارت بودند از روان رنجورخویی، برونگرایی، گشودگی به تجربه،

1. Psychological Capital

2. Han, & Chung

3. Rabenu, Yaniv, & Elizur

4. Zimmer-Gembeck & Skinner

5. Ndjukendi et al

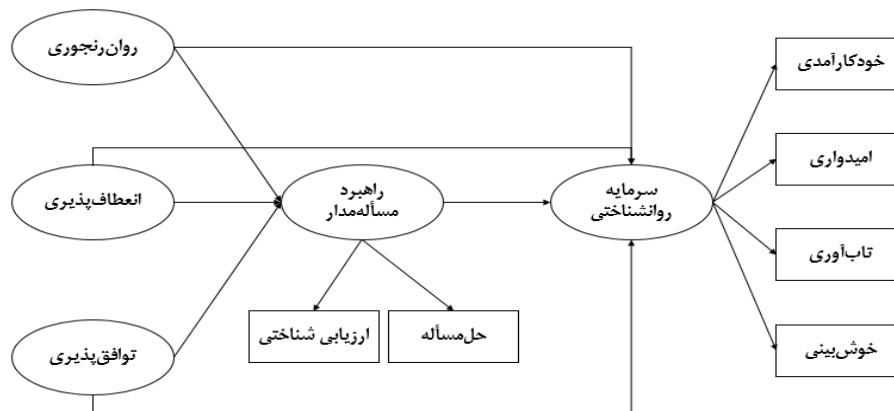
6. Matthieu, & Ivanoff

7. Lin

8. Jovanovic, Lipovac, Stanojevic & Stanojevic

دلپذیری و با وجدان بودن. پژوهش‌ها نشان می‌دهند بین ساختار شخصیت بزرگسالان و نوجوانان تفاوت‌های مهمی وجود دارد. برخی از این تفاوت‌ها ارتباط متقابل ویژگی‌های شخصیتی^۱ را در نظر می‌گیرند. مطالعاتی با حجم نمونه بالا بر ویژگی‌های شخصیتی گزارش شده توسط نوجوانان و والدینشان انجام گرفته است (سوتو و جان^۲، ۲۰۱۴). وقتی هر دو روش ارزیابی می‌شوند، درمی‌یابیم موافق بودن و با وجدان بودن به طور مثبتی با هم رابطه قوی دارند که در نوجوانان قوی تر از بزرگسالان است. در گزارش والدین، همواره رابطه مثبت قابل توجهی میان با وجدان بودن و گشودگی وجود دارد، که این دو ویژگی در بزرگسالان کاملاً متمایز است (گلدنبرگ^۳، ۲۰۰۱). برخی ویژگی‌های شخصیتی در نوجوانی کم و بیش رشد می‌کنند که از نگاه بزرگسالان اندکی پنهان می‌ماند اما نوجوانان به خوبی آن را درک می‌کنند (سوتو و تراکت^۴، ۲۰۱۵).

از این رو با توجه به مبانی نظری فوق و با توجه به حساس بودن نوجوانان خانواده‌های نظامی، در این کار سعی شده است که بر روی چند مورد از مهمترین ویژگی‌های نوجوانان خانواده‌های نظامی پرداخته شود. بررسی هر عامل به طور جداگانه دارای کاستی‌هایی است که در بررسی روابط علی و چندمتغیری فرصتی برای رفع این کاستی‌ها فراهم می‌شود. بنابراین در این پژوهش، طرح‌ریزی و آزمون یک مدل مفهومی بر اساس ویژگی‌های مؤثری که دارای مضامین شناختی هستند برای مقابله با آسیب‌های عاطفی نوجوانان مد نظر قرار گرفت. لذا هدف از پژوهش حاضر ارزیابی مدل ساختاری سرمایه روان‌شناختی بر اساس ویژگی‌های شخصیتی (روان‌رنجورخویی، انعطاف‌پذیری و توافق‌پذیری) با نقش واسطه‌ای راهبرد مقابله‌ای مسأله‌مدار بود. مدل مفهومی پژوهش به شرح زیر است.

شکل ۱: مدل مفهومی نقش ویژگی‌های شخصیتی روان‌رنجورخویی، انعطاف‌پذیری و توافق‌پذیری در سرمایه روان‌شناختی با میانجی‌گری راهبرد مقابله‌ای مسأله‌مدار

^۱. personality traits

^۲. Soto & John

^۳. Goldberg

^۴. Soto & Tackett

روش پژوهش

این پژوهش از نوع پژوهش‌های توصیفی-همبستگی به روش مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه پژوهش متشکل از نوجوانان پسر ۱۳ تا ۱۸ ساله خانواده‌های نیروی انتظامی جمهوری اسلامی شهر تهران بودند. به منظور نمونه‌گیری ابتدا به مدیریت اداره بهداشت و درمان ناجا مراجعه شد و درباره پژوهش مورد نظر توضیحات لازم ارائه شد و لزوم و مزایای آن تشریح شد تا هماهنگی لازم جهت اجرای این پژوهش به عمل آید. سپس فهرست تمامی کلینیک‌ها و مراکز مشاوره این سازمان اخذ شد و با مراجعه حضوری به تمام مراکز یادشده فهرستی از همه مواردی که صاحب فرزند پسر بوده تهیه شد. پس از این مرحله با تمام موارد بررسی شده تماس حاصل شد و در صورت امکان همکاری و ضمن تضمین محفوظ داشتن اطلاعات محرمانه آن‌ها، به مشارکت در پژوهش دعوت شده‌اند. از بین افراد جامعه تعداد ۳۰۰ نوجوان پسر به شیوه نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شد. به این صورت که از لیست افراد واجد شرایط ۳۰۰ نفر به صورت تصادفی از لیست استخراج شدند، زیرا معمولاً حداقل حجم نمونه برای مدل‌سازی معادلات ساختاری ۱۰۰ تا ۱۵۰ نفر است. برخی پژوهش‌ها تعداد بیشتری در حد ۲۰۰ نفر را پیشنهاد می‌کنند (کلاین^۱، ۲۰۱۵). بنابراین تعداد ۳۰۰ نفر اطمینان لازم را در مورد توان آماری مطلوب و کفایت نمونه‌برداری فراهم می‌کند. قابل ذکر است که تعداد ۲۹ پرسشنامه به صورت ناقص تکمیل شده بودند که مورد تحلیل قرار گرفته نشدند. لذا کلیه تحلیل‌ها بر روی ۲۷۱ نفر صورت گرفت. در این پژوهش برای روش مدل‌یابی معادلات ساختاری به کمک نرم‌افزارهای SPSS_{V19} و LISREL_{V8.80} استفاده شده است.

ابزارهای پژوهش

پرسشنامه سرمایه روان‌شناختی (PCQ)^۲: این ابزار در سال ۲۰۰۷ توسط لوتانز و همکاران ساخته شد که دارای ۲۴ سؤال و ۴ خرده‌مقیاس امید، خوش‌بینی، خودکارآمدی و تاب‌آوری بوده که سهم هر خرده‌مقیاس ۶ سؤال است. نمره‌گذاری این ابزار به صورت طیف لیکرت ۵ تایی از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) است. این پرسشنامه سرمایه روان‌شناختی را به عنوان یک حالت روان‌شناختی مثبت و رویکرد واقع‌گرا و انعطاف‌پذیر نسبت به زندگی که از چهار سازه امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی تشکیل می‌شود و هر کدام از آنها به عنوان یک ظرفیت روان‌شناختی مثبت در نظر گرفته می‌شود، اندازه می‌گیرد. طراحان پرسشنامه، همسانی درونی این ابزار را با استفاده از آلفای کرونباخ برای چهار نمونه متفاوت چنین به دست آوردند: امید (۰/۷۲، ۰/۷۵، ۰/۸۰ و ۰/۷۶)، خوش‌بینی (۰/۷۴، ۰/۶۹، ۰/۷۶ و ۰/۷۹)، خودکارآمدی (۰/۷۵، ۰/۸۴، ۰/۸۵ و ۰/۷۵) و تاب‌آوری (۰/۷۱، ۰/۷۱، ۰/۶۶ و ۰/۷۲) (لوتانز و همکاران، ۲۰۰۷). این ابزار در ایران رواسازی شده و میزان آلفای کرونباخ خودکارآمدی، امید، تاب‌آوری و خوش‌بینی به ترتیب برابر با ۰/۹۱، ۰/۸۹، ۰/۸۳ و ۰/۷۰ بدست آمد (گل‌پرور، جعفری و جوادیان، ۱۳۹۲).

نسخه تجدیدنظرشده فرم کوتاه آزمون شخصیتی NEO (NEO-FFI): این آزمون ۶۰ سؤال دارد و بر مبنای تحلیل نمرات فرم بلند آزمون (NEO-PI-R) به‌دست آمده است که در سال ۱۹۸۶ اجرا شده بود. این پرسشنامه ۵ عامل اصلی شخصیت و ۶ خصوصیت در هر عامل یا به عبارتی ۳۰ خصوصیت را اندازه می‌گیرد و بر این اساس ارزیابی جامعی از شخصیت را ارائه می‌دهد

^۱. Kline

^۲. Psychological capital questionnaire

که در این پژوهش تمرکز بر سه ویژگی شخصیتی روان‌رنجورخویی، توافق‌پذیری و انعطاف‌پذیری است. این پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرتی (کاملاً مخالفم، مخالفم، بی تفاوت، موافقم و کاملاً موافقم) تنظیم شده است. نمره‌گذاری این پرسشنامه در تمام مواد یکسان نیست. به این معنی که در نمره‌گذاری برخی از سؤالات پرسشنامه، به کاملاً مخالفم نمره ۴، مخالفم نمره ۳، بی تفاوت نمره ۲، موافقم نمره ۱ و کاملاً موافقم نمره ۰ تعلق می‌گیرد. در حالی که برخی دیگر از مواد این فرم کوتاه به صورت عکس حالت گفته شده نمره‌گذاری می‌شوند. چندین مطالعه بیانگر از آن است که زیرمقیاس‌های فرم کوتاه NEO از همسانی درونی خوبی برخوردارند. طراحان ابزار، ضریب آلفای کرونباخ بین ۰/۶۸ (برای موافق بودن) تا ۰/۸۶ (برای روان‌رنجورخویی) را گزارش کرده‌اند (کاستا و مک‌کری، ۱۹۹۲). این آزمون در ایران هنجاریابی شده است. اعتبار این آزمون با استفاده از روش آزمون-بازآزمون در مورد ۲۰۸ نفر از دانشجویان به فاصله سه ماه به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۷۵، ۰/۸۰، ۰/۷۹ و ۰/۷۹ برای عوامل C،A،O،E،N بدست آمده است (فتیحی آشتیانی، ۱۳۸۸).

پرسشنامه راهبرد مقابله‌ای مسئله‌مدار: به منظور اندازه‌گیری این متغیر از پرسشنامه‌ای که بلینگز و موس در سال ۱۹۸۱ برای بررسی شیوه پاسخگویی افراد به رویدادهای استرس‌زا ساخته‌اند و ۳۲ گویه دارد، استفاده شد. گزینه‌های مربوط به هر سؤال بر اساس طیف درجه‌بندی لیکرت ۴ گزینه‌ای از هرگز (۰) تا همیشه (۳) تنظیم شده است. این پرسشنامه دو شیوه مقابله مسئله‌مدار با ۱۲ ماده (۷ مورد حل مسئله و ۵ مورد ارزیابی شناختی) و شیوه مقابله هیجان‌مدار را با ۲۰ ماده (۹ مورد مهار جسمانی و ۱۱ مورد مهار هیجانی) در بر می‌گیرد. در این پژوهش هدف بررسی و سنجش شیوه مقابله‌ای مسئله‌مدار بود. حداکثر نمره‌ای که آزمودنی در این پرسشنامه می‌گیرد حداکثر ۳۶ نمره مربوط به شیوه مقابله مسئله‌مدار و حداکثر ۶۰ نمره مربوط به مقابله هیجان‌مدار است. در پژوهش موسوی نسب و همکاران (۱۳۹۴) ضریب اعتبار با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ در مورد دانش‌آموزان مقطع متوسطه برای راهبرد مقابله‌ای هیجان‌مدار ۰/۵۴ و راهبرد مقابله‌ای مسئله‌مدار ۰/۶۸ بدست آمد.

یافته‌ها

هدف پژوهش حاضر مدل‌یابی سرمایه روان‌شناختی نوجوانان پسر در خانواده‌های نظامی بر پایه ویژگی‌های شخصیتی روان‌رنجورخویی، انعطاف‌پذیری و توافق‌پذیری با نقش واسطه‌ای راهبرد مقابله‌ای مسئله‌محور بود. برای توصیف داده‌ها از میانگین به‌عنوان شاخص گرایش مرکزی، و انحراف استاندارد به‌عنوان شاخص پراکندگی استفاده شد. همچنین کجی و کشیدگی به‌منظور بررسی وضعیت توزیع نرمال نمرات نوجوانان بررسی شد. نتایج توصیفی در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول (۱) شاخص‌های توصیفی و نرمال بودن متغیرهای آشکار

متغیرها	مینیمم	ماکسیمم	میانگین	انحراف استاندارد	کجی	کشیدگی
روان رنجورخویی	۶	۶۰	۳۲/۲۹	۱۰/۹۲	۰/۱۳۴	-۰/۵۴۶
انعطاف‌پذیری	۱۵	۵۶	۴۰/۱۷	۸/۵۰	-۰/۳۲۳	۰/۷۳۲
توافق‌پذیری	۲۱	۵۶	۴۱/۵۳	۸/۷۳	-۰/۳۴۹	۰/۰۷۳
ارزیابی شناختی	۳	۱۸	۱۰/۵۴	۳/۲۴	-۰/۲۲۶	-۰/۶۵۱
حل مسأله	۱	۱۸	۱۱/۰۸	۴/۳۱	-۰/۰۴۳	-۰/۸۴۲
خودکارآمدی	۶	۳۶	۲۷/۱۸	۷/۲۵	-۰/۷۷۱	۰/۱۶۲
امیدواری	۶	۳۶	۲۷/۵۱	۷/۰۳	-۰/۹۹۱	۰/۸۴۸
تاب‌آوری	۶	۳۶	۲۵/۶۷	۷/۰۰	-۰/۴۴۹	-۰/۰۵۱
خوشبینی	۶	۳۶	۲۶/۷۶	۶/۶۴	-۰/۷۴۹	۰/۴۶۲

همان‌گونه که در جدول فوق مشاهده می‌شود همه متغیرها از میانگین و انحراف استاندارد مناسبی برخوردار بودند. همچنین در دو ستون دیگر جدول نتایج کجی و کشیدگی جهت نرمال بودن داده‌ها آمده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود شاخص‌های کجی و کشیدگی همه متغیرهای آشکار بین ۲- و ۲ قرار دارد که بیانگر عدم انحراف بیش از حد توزیع نمرات متغیرها از توزیع نرمال است (مایلز و شولین، ۲۰۰۱؛ به نقل از کیامنش و کبیری، ۱۳۸۷). پس از بررسی یافته‌های توصیفی، در ادامه ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول (۲) ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱. روان رنجورخویی								
۲. انعطاف‌پذیری	۰/۴۶۴*							
۳. توافق‌پذیری	۰/۵۰۰*	۰/۷۲۶*						
۴. ارزیابی شناختی	۰/۵۱۴*	۰/۴۷۳*	۰/۵۶۲*					
۵. حل مسأله	۰/۵۸۳*	۰/۵۴۳*	۰/۵۷۲*	۰/۷۱۷*				
۶. خودکارآمدی	۰/۵۵۷*	۰/۶۱۳*	۰/۶۱۸*	۰/۵۹۵*	۰/۶۱۹*			
۷. امیدواری	۰/۵۰۷*	۰/۶۰۶*	۰/۶۳۹*	۰/۵۶۶*	۰/۶۱۱*	۰/۸۱۸*		
۸. تاب‌آوری	۰/۴۷۶*	۰/۶۲۹*	۰/۶۵۴*	۰/۴۸۹*	۰/۵۳۳*	۰/۷۴۱*	۰/۷۴۷*	
۹. خوشبینی	۰/۴۵۴*	۰/۶۴۰*	۰/۶۳۸*	۰/۵۶۳*	۰/۵۸۳*	۰/۸۱۳*	۰/۸۳۶*	۰/۸۰۵*

* سطح $P < 0/01$

مندرجات جدول فوق نشان می‌دهد از بین ویژگی‌های شخصیتی روان رنجوری با سرمایه‌های روان‌شناختی و سبک‌های مقابله‌ای ارزیابی شناختی و حل مسأله رابطه منفی و معنی‌داری داشته است. از سویی سایر ویژگی‌های شخصیتی شامل انعطاف‌پذیری و توافق‌پذیری با سرمایه‌های روان‌شناختی و سبک‌های ارزیابی شناختی و حل مسأله رابطه مثبت و معنی‌داری داشتند. قابل ذکر است که همبستگی‌ها در سطح $P < 0/01$ معنی‌دار بوده‌اند. سایر یافته‌های مربوط به همبستگی بین متغیرها در جدول فوق ارائه شده است.

پس از بررسی همبستگی بین متغیرهای پژوهش در ادامه یافته‌های مربوط به مدل‌یابی معادلات ساختاری ارائه خواهد شد. لذا قبل از بررسی مدل، مفروضه‌های آزمون مورد بررسی قرار گرفت. در ابتدا وضعیت کلی داده‌ها مورد بررسی قرار گرفت. داده‌های پرت تک متغیری با استفاده از نمودار مستطیلی (Box Plot) بررسی و نتایج نشان داد که هیچ داده پرتی وجود ندارد. مفروضه نرمال بودن داده‌ها با استفاده از نمرات کجی و کشیدگی بررسی شد و نتایج نشان از نرمال بودن داده‌ها بود برای برآورد مدل از روش بیشینه درست‌نمایی و شاخص‌های ریشه واریانس خطای تقریب^۱ (RMSEA)، ریشه استاندارد واریانس پس‌مانده^۲ (SRMR)، شاخص برازندگی مقایسه‌ای^۳ (CFI)، شاخص برازش نرم‌شده^۴ (NFI) شاخص نیکویی برازش^۵ (GFI) و شاخص نیکویی برازش تعدیل شده^۶ (AGFI) استفاده شد. برای شاخص‌های برازندگی برش‌های متعددی توسط متخصصان مطرح شده است. برای مثال، مقدار مساوی یا کمتر از ۰/۰۵ برای ریشه واریانس خطای تقریب، مقدار مساوی یا بالاتر از ۰/۹۶ برای شاخص برازندگی مقایسه‌ای و برازش نرم شده، مقدار مساوی یا کمتر از ۰/۰۷ برای ریشه استاندارد واریانس پس‌مانده، نشان‌دهنده برازندگی کافی مدل است (جورسکگ و سوربوم^۷، ۲۰۰۳). از طرف دیگر پیشنهاد شده است که اگر شاخص‌های برازندگی مقایسه‌ای، نیکویی برازش و نیکویی برازش تعدیل شده بزرگ‌تر از ۰/۹ و شاخص‌های ریشه واریانس خطای تقریب و ریشه واریانس پس‌مانده کوچک‌تر از ۰/۰۵ باشد بر برازش بسیار مطلوب و کوچک‌تر از ۰/۱ بر برازش مطلوب دلالت دارد (برکلی^۸، ۱۹۹۰). شاخص‌های برازندگی مدل نهایی پژوهش در جدول زیر ارائه شده است.

جدول (۳) مقادیر شاخص‌های نیکویی برازش مورد مشاهده و مورد انتظار

ردیف	شاخص‌های برازش	مقدار بدست آمده	مقدار قابل قبول	مقدار مطلوب
۱	χ^2	۴۴/۷۶	عدم معناداری حداقل در سطح ۰/۰۱	عدم معناداری حداقل در سطح ۰/۰۵
۲	df	۱۶		
۳	p	۰/۰۰۱	بالاتر از ۰/۰۵	بالاتر از ۰/۰۱
۴	RMSEA	۰/۰۷۷	۰/۸ الی ۰/۰۵	< ۰/۰۵
۵	NFI	۰/۹۹	۱ الی ۰/۰۹	۱ الی ۰/۹۵
۶	NNFI	۰/۹۸	بالاتر از ۰/۰۹ و ۱	بالاتر از ۰/۰۹
۷	CFI	۰/۹۹	۱ الی ۰/۰۹	۱ الی ۰/۹۵
۸	RFI	۰/۹۸	۱ الی ۰/۰۹	۱ الی ۰/۹۵
۹	RMR	۰/۷۰	۰/۸ الی ۰/۰۵	< ۰/۰۵
۱۰	GFI	۰/۹۷	۱ الی ۰/۰۹	۱ الی ۰/۹۵
۱۱	AGFI	۰/۹۱	۱ الی ۰/۰۹	۱ الی ۰/۹۵
۱۲	PGFI	۰/۳۴	۱ الی ۰/۰۹	۱ الی ۰/۹۵

(اطلاعات جدول بالا برگرفته از کتاب مدل‌سازی معادلات ساختاری در تحقیقات اجتماعی-اقتصادی نوشته دکتر خلیل کلاتری می‌باشد).

۱. Root Mean Square Error of Approximation
۲. Standardized Root Mean Square Residual
۳. Comparative Fit Index
۴. Normed Fit Index
۵. Goodness of Fit Index
۶. Adjusted Goodness of Fit Index
۷. Joreskog & Sorbom
۸. Berkler

فرض اصلی پژوهش مبنی بر برآزش مدل با داده‌ها است؛ یعنی اینکه تا چه حد یک مدل با داده‌های مربوطه سازگاری و توافق دارد. این برآزش در واقع میزان نزدیکی ماتریس واریانس-کواریانس نمونه با ماتریس واریانس-کواریانس جامعه را نشان می‌دهد و از طریق روش‌های مختلف مورد اندازه‌گیری قرار می‌گیرد. یکی از آماره‌های مورد استفاده برای بررسی برآزش مدل آماره χ^2 دو است. نتایج نشان می‌دهد میزان آماره χ^2 دو در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است، اما از آنجایی که این شاخص تحت تأثیر حجم نمونه قرار دارد معمولاً در نمونه‌های بزرگ‌تر از ۲۵۰ نفر معنی‌دار به دست می‌آید که می‌توان از آن چشم‌پوشی کرد (وست، تیلور و وو، ۲۰۱۲). بنابراین مقدار χ^2 دو در این تحلیل ۴۴/۷۶ بدست آمده و درجه آزادی ۱۶ بوده که در نتیجه میزان $X^2/df=۲/۷۹۷$ بدست آمده است. در ادامه اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل هر کدام از متغیرها ارائه شده است.

جدول (۴) برآورد اثر مستقیم، غیرمستقیم و کل برای مدل ساختاری

اثرات کل		اثرات غیرمستقیم		اثرات مستقیم		مسیرها
میزان t	اثر	میزان t	اثر	میزان t	اثر	به سرمایه روانشناختی
-۴/۶۷	-۰/۲۲	-۴/۴۷	-۰/۱۷	-۰/۹۵	-۰/۰۵	روان‌رنجوری
۵/۵۲	۰/۳۳	۲/۳۲	۰/۰۷	۴/۴۹	۰/۲۶	انعطاف‌پذیری
۵/۸۵	۰/۳۶	۳/۷۳	۰/۱۴	۳/۴۴	۰/۲۲	توافق‌پذیری
۵/۵۹	۰/۴۲	---	---	۵/۵۹	۰/۴۲	سبک مقابله‌ای مسأله‌مدار
به سبک مقابله‌ای مسأله‌مدار						
-۷/۰۳	-۰/۴۰	---	---	-۷/۰۳	-۰/۴۰	روان‌رنجوری
۲/۵۳	۰/۱۷	---	---	۲/۵۳	۰/۱۷	انعطاف‌پذیری
۴/۸۷	۰/۳۴	---	---	۴/۸۷	۰/۳۴	توافق‌پذیری

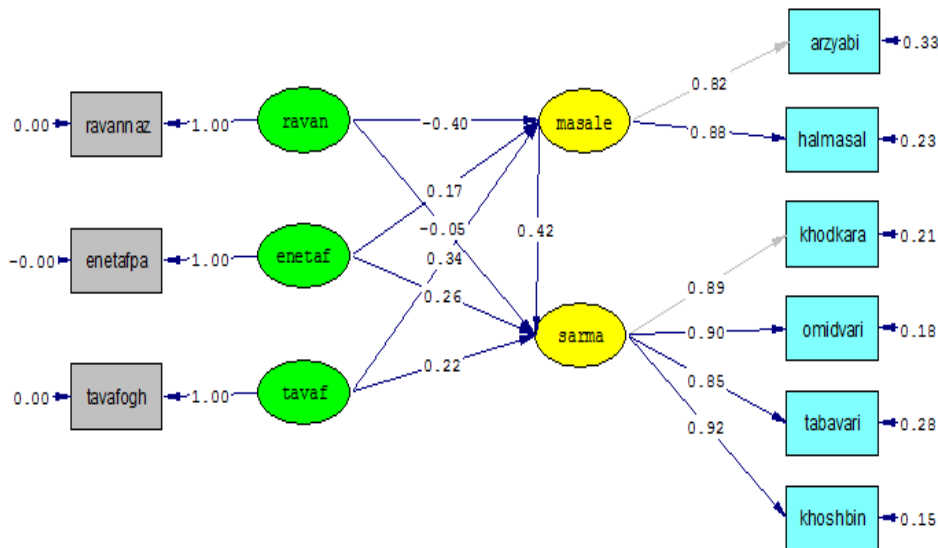
پس از بررسی و مداخله متغیر سبک مقابله‌ای مسأله‌مدار به‌عنوان متغیر میانجی، نتایج حاصل از مدل نشان می‌دهد، ویژگی‌های شخصیتی روان‌رنجوری به صورت منفی، اثر غیر مستقیمی (-۰/۱۷) بر سرمایه روان‌شناختی داشته است. علاوه بر آن ویژگی‌های شخصیتی انعطاف‌پذیری و توافق‌پذیری اثرات مثبت مستقیم و غیر مستقیمی بر سرمایه روان‌شناختی داشته‌اند. این در حالی بود که ویژگی روان‌رنجوری اثر مستقیمی بر سرمایه روان‌شناختی نداشته است. افزون بر آن سبک مقابله‌ای مسأله‌مدار بر سرمایه روان‌شناختی اثر مثبت و مستقیمی (۰/۴۲) داشته است. مسیرهای دیگر نشان می‌دهد ویژگی شخصیتی روان‌رنجوری اثر منفی و مستقیمی بر سبک مسأله‌مدار (-۰/۴۰) داشته است. همچنین انعطاف‌پذیری و توافق‌پذیری اثرات مثبت و مستقیم معنی‌داری بر سبک مقابله‌ای مسأله‌مدار داشته‌اند. قابل ذکر است که همه مسیرها به استثنای مسیر مستقیم روان‌رنجوری بر سرمایه روان‌شناختی، اعم از مستقیم و غیرمستقیم معنی‌دار بوده است، به این معنی که میزان t برای همه مسیرها بالاتر از $\pm 1/96$ بوده است. پس از بررسی اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل مدل ساختاری در ادامه میزان تأثیرات و ضرایب مسیر متغیرهای مدل اندازه‌گیری ارائه می‌شود.

¹. West, Taylor & Wu

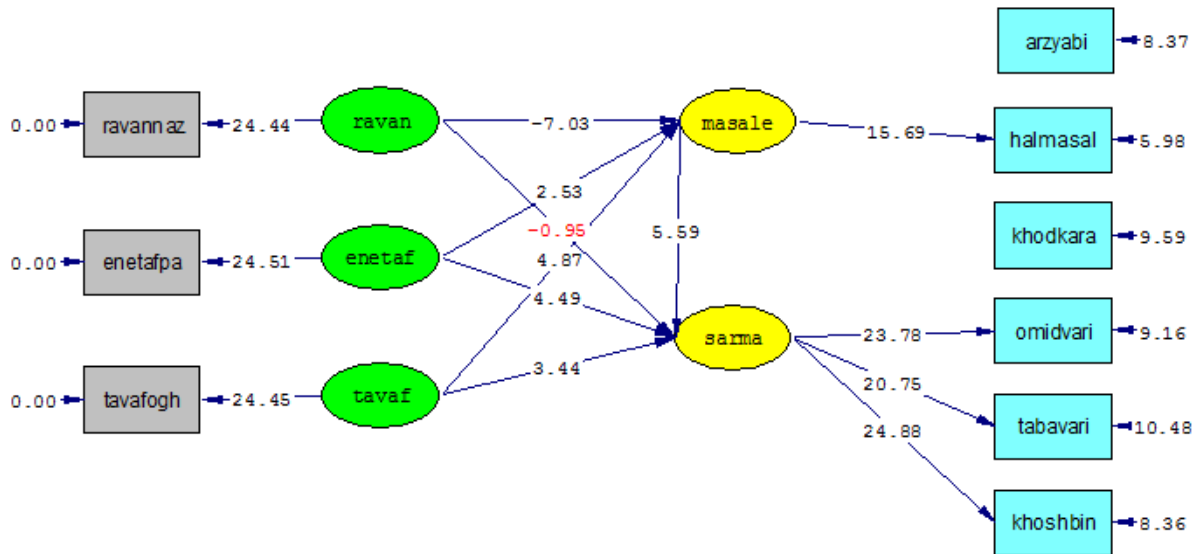
جدول ۵: تأثیرات و ضرایب مسیر متغیرهای مدل اندازه‌گیری

متغیر مکنون	متغیر آشکار	ضریب مسیر	مجدور همبستگی چندگانه
سبک مسأله‌مدار	ارزیابی شناختی	۰/۸۲**	۰/۶۷
	حل مسأله	۰/۸۸**	۰/۷۱
سرمایه روان‌شناختی	خودکارآمدی	۰/۸۹**	۰/۷۶
	امیدواری	۰/۹۰**	۰/۷۷
	تاب‌آوری	۰/۸۵**	۰/۶۸
	خوشبینی	۰/۹۲**	۰/۸۲

در جدول فوق ضرایب مسیر و همچنین میزان ضریب همبستگی چندگانه برای متغیرهای مدل اندازه‌گیری ارائه شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود کلیه ضرایب مسیر مناسب و معنی‌دار بودند. به این معنی که تمام ضرایب مسیر در سطح ۰/۰۵ و ۰/۰۱ معنی‌دار بوده و می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای آشکار به میزان مناسبی متغیرهای مکنون را اندازه‌گیری کرده و شاخص‌های مناسبی برای اندازه‌گیری متغیرهای مکنون به شمار می‌روند. در نهایت پس از بررسی مدل ساختاری و مدل اندازه‌گیری و معنی‌داری مسیرها، ضرایب استاندارد شده مسیر مدل پژوهش در شکل‌های ۲ و ۳ قابل مشاهده است.

شکل (۲) نقش ویژگی‌های شخصیتی در سرمایه روان‌شناختی با میانجی‌گری راهبرد مقابله‌ای مسأله‌مدار (مدل در حالت استاندارد)

شکل (۲) نقش ویژگی‌های شخصیتی در سرمایه روان‌شناختی با میانجی‌گری راهبرد مقابله‌ای مسأله‌مدار (مدل در حالت t value)

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر ارزیابی مدل ساختاری سرمایه روان‌شناختی بر اساس ویژگی‌های شخصیتی (روان‌رنجوری، انعطاف‌پذیری و توافق‌پذیری) با نقش واسطه‌ای راهبرد مقابله‌ای مسأله‌مدار بود. برای این منظور ۳۰۰ نفر از نوجوانان پسر ۱۳ تا ۱۸ ساله خانواده‌های کارکنان نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران به شیوه نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. پس از جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل، نتایج نشان داد ویژگی‌های شخصیتی توافق‌پذیری و انعطاف‌پذیری اثر مستقیم و غیرمستقیم معنی‌داری بر سرمایه روان‌شناختی دارند. این در حالی بود که روان‌رنجوری اثر مستقیمی بر سرمایه روان‌شناختی نداشته اما این متغیر به واسطه سبک مقابله مسأله‌مدار بر سرمایه روان‌شناختی اثر غیرمستقیم و معنی‌داری داشت. همچنین نتایج نشان داد هر سه ویژگی شخصیتی بر سبک مقابله‌ای مسأله‌مدار اثر مستقیم و معنی‌داری دارند. افزون بر آن سبک مقابله مسأله‌مدار بر سرمایه روان‌شناختی اثر مستقیم و معنی‌داری داشت. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های پیشین (اسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۵؛ پانلی، توماکو و ویب^۱، ۲۰۰۲؛ کمپیل-سیلز و همکاران، ۲۰۰۶؛ هترینگتون و بلکمن، ۲۰۱۴) همسو و همخوان بوده است. کمپیل-سیلز و همکاران (۲۰۰۶) ارتباط ویژگی‌های شخصیتی و راهبردهای مقابله را با تاب‌آوری به عنوان یکی از مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی در نمونه‌ای از دانشجویان مطالعه کردند. نتایج از فرضیه مبتنی بر رابطه تاب‌آوری با ابعاد شخصیت و راهبردهای مقابله‌ای حمایت کرد. تاب‌آوری به صورت منفی با روان‌رنجورخویی و به صورت مثبت با برون‌گرایی و باوجدان‌بودن در ارتباط بود. بر اساس نتایج پژوهش حاضر می‌توان گفت که مسئولیت‌پذیری رابطه مستقیم و معنی‌داری با تاب‌آوری به عنوان یکی از سرمایه‌های روان‌شناختی داشته است. فایمبو^۲ (۲۰۱۰) اشاره نموده است که روان‌رنجوری دربرگیرنده عاطفه منفی از جمله احساس غمگینی، خشم و ناراحتی است و افرادی که از نظر عاطفه منفی، پایین ارزیابی می‌شوند به احتمال

^۱. Penley, Tomaka & Wiebe

^۲. Fayombo

کمتری در رویارویی با موقعیت‌های سخت و مصیبت‌بار تاب‌آورترند. بونانو^۱ (۲۰۰۴) معتقد است که سخت‌کوشی افراد وجدان‌گرا باعث می‌شود که آن‌ها در موقعیت‌های پر استرس مؤثرتر عمل کنند و احساس خودکارآمدی بیشتری داشته باشند و در نتیجه تاب‌آوری بیشتری در شرایط سخت از خود نشان خواهند داد. از آنجایی که روان‌رنجوری یک ویژگی شخصیتی نامطلوب محسوب می‌شود، انتظار می‌رود که با خوشبینی رابطه منفی داشته باشد. نتایج پژوهش‌های گوناگون همراستا با این پژوهش این یافته را تأیید نموده‌اند (کریستین، برادر و باندورانت^۲، ۲۰۰۳). خدایی و انتصار فومنی (۱۳۹۵) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که سبک مقابله‌ای مسأله‌مدار با همه خرده‌مقیاس‌های سرمایه روان‌شناختی (خودکارآمدی، تاب‌آوری، امیدواری، خوشبینی) همبستگی مثبت و معنی‌داری داشته است که با نتایج این پژوهش همسو بوده است. در تبیین این یافته می‌توان گفت اگر راهبردهای مقابله‌ای مسأله‌مدار که به اقدامات سازنده فرد در رابطه با شرایط تنش‌زا را شامل می‌شود و سعی دارد تا منبع تنیدگی را حذف کند یا تغییر دهد، بیشتر باشد باعث افزایش مؤلفه‌های خودکارآمدی (که نشان‌دهنده اطمینان قلبی فرد در تجهیز منابع شناختی در دستیابی به نتایج مطلوب در حوزه خاص)، تاب‌آوری (داشتن توانایی سازگاری خود با شرایط بعد از شکست‌ها و عدم موفقیت و حتی رویدادهای مثبت)، امیدواری (داشتن عزم راسخ و مسیر رسیدن به اهداف شخصی) و خوشبینی (داشتن یک سبک اسنادی که وقایع مثبت را به دلایل درونی، پایدار و فراگیر استناد می‌کند) می‌شود. روان‌رنجوری سازه‌ای است که آمادگی هیجانات منفی و مقابله ضعیف در رویارویی با مشکلات و دشواری در کنترل تکانه‌ها دارد. اگرچه نمرات بالای روان‌رنجوری ملاک تشخیص مشکلات بالینی نیستند، ولی شواهد موجود نشان می‌دهد که افراد روان‌رنجور در برابر اختلال و پریشانی عاطفی آسیب‌پذیرترند. از آنجایی که افراد با نمره بالا در روان‌رنجوری به دلیل ارزیابی‌های شناختی غلط، به خود فرصت فکر کردن و مرور مسأله را نمی‌دهند و موقعیت را درست درک نمی‌کنند، در نتیجه از سبک مقابله‌ای ناکارآمد استفاده می‌کنند. به‌علاوه آسیب‌پذیری به تنش یکی از صفات افراد روان‌رنجور است از این‌رو تعجبی ندارد که تاب‌آوری رابطه‌ای قوی و منفی با روان‌رنجوری نشان دهد و افراد با نمرات بالای روان‌رنجوری در مقیاس تاب‌آوری نمره پایین کسب کنند. به‌طور کلی می‌توان گفت با توجه به اینکه روان‌رنجورها ویژگی‌هایی از قبیل عاطفه منفی بالا، سبک مقابله هیجان‌مدار و ناتوانی در کنترل تکانه‌ها دارند، منطقی به نظر می‌رسد که توانایی آن‌ها در مقابله با تنش‌ها کمتر باشد و به عبارتی تاب‌آوری کمتری را نشان دهند (کاستا و مک‌کری، ۱۹۹۲). همچنین شفیخ‌زاده (۱۳۹۱) در پژوهش خود عنوان کرده است ۵ عامل بزرگ شخصیتی با تاب‌آوری در ارتباط بوده و پیش‌بینی‌کننده آن بوده‌اند. افزون بر آن خاوری، مختاری مصیبی و حاج‌علیزاده (۱۳۹۳) در پژوهش خود با عنوان رابطه ویژگی‌های شخصیتی با شادکامی و امیدواری اشاره کرده‌اند که ویژگی‌های شخصیتی با امیدواری نوجوانان در ارتباط بوده و دو بعد برون‌گرایی و انعطاف‌پذیری پیش‌بینی‌کننده آن بوده‌اند. از سویی قربانی و گلزاری (۱۳۸۷) در پژوهش خود به این نتایج اشاره کرده‌اند که ویژگی‌های شخصیتی با خوشبینی در ارتباط است و در نهایت حسینی و تقوایی‌یزدی (۱۳۹۳) در پژوهش خود اشاره کرده‌اند که ویژگی‌های شخصیتی با سرمایه‌های روان‌شناختی در ارتباط بوده و پیش‌بینی‌کننده آن‌ها بوده‌اند.

1. Bonanno

2. Christian, Brawder & Bandorant

نخستین محدودیت مطالعه حاضر آن است که یافته‌های بدست آمده از طریق پرسشنامه و به صورت خودگزارش‌دهی توسط شخص بدست آمده و مشخص نیست تا چه اندازه با رفتارهای واقعی در زندگی روزمره مرتبط است. محدودیت دیگر این پژوهش مربوط به قلمرو مکانی و زمانی مطالعه است. این مطالعه بر روی نوجوانان پسر ۱۳ تا ۱۸ ساله خانواده‌های کارکنان نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران که در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ اجرا شد. لذا در تعمیم‌دهی این یافته‌ها به سایر نوجوانان باید جوانب احتیاط رعایت شود. محدودیت دیگر این پژوهش مربوط به روش پژوهشی است. در این مطالعه به بررسی روابط علی و همچنین همبستگی بین متغیرها پرداخته شد اما به دست آوردن این یافته‌ها با استفاده از مداخلات روانشناختی صورت نگرفته است. از سویی این پژوهش بر روی نوجوانان پسر صورت گرفته است که قابل تعمیم به دختران نوجوان نیست. بر اساس این محدودیت‌ها پیشنهاد می‌شود این تحقیق بر روی سایر دانش‌آموزان ارگان‌های دولتی و عادی اجرا شود و با نتایج این تحقیق مقایسه گردد. پیشنهاد می‌شود این پژوهش بر روی دختران نوجوان هم انجام شود. با توجه به این که این پژوهش بصورت همبستگی اجرا شده است، لذا جهت کسب نتایج دقیق‌تر پیشنهاد می‌شود ارتباط این متغیرها بصورت آزمایشی نیز اجرا شوند و مداخلات روانشناختی در این زمینه صورت گیرد. به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود که در آینده مطالعاتی را طرح‌ریزی کنند که رابطه ویژگی‌های روان‌رنجوری، انعطاف‌پذیری و توافق‌پذیری، سرمایه‌های روانشناختی و راهبرد مسأله‌مدار را با متغیرهای مختلف مورد بررسی قرار دهند تا از این طریق دانش منسجمی در خصوص متغیرهای ذکر شده و روابط این سازه با سایر سازه‌ها که قابلیت بیشتری در برنامه‌ریزی‌های مربوطه دارد، حاصل شود. با توجه به برجسته بودن نقش شخصیت نوجوانان، پیشنهاد می‌شود، برنامه‌هایی از قبیل سخنرانی، جلسات آموزش ویژه افزایش سرمایه‌های روانشناختی، ویژگی‌های انعطاف‌پذیری و توافق‌پذیری و راهبرد مقابله‌ای مسأله‌مدار اثرگذار باشد.

منابع

- اسماعیلی، معصومه؛ اعتماددار، نرگس؛ و غلامپور، یوسف. (۱۳۹۵). رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و سبک‌های مقابله‌ای با توجه به نقش واسطه‌ای تاب‌آوری در بین بیماران مبتلا به MS. *مجله دانشگاه علوم پزشکی فسا*، ۶(۴)، ۵۱۱-۵۰۴.
- حسینی، صدیقه؛ و تقوایی یزدی، مریم. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین سرمایه روانشناختی و ویژگی‌های شخصیتی بارضایت شغلی کارکنان اداره کل راه و شهرسازی استان گلستان. *اولین کنفرانس ملی جایگاه مدیریت و حسابداری در دنیای نوین کسب و کار، اقتصاد و فرهنگ*. خاوری، مهشید؛ مختاری مصیبی، مریم و حاج‌علیزاده، کبری (۱۳۹۳). رابطه ویژگی‌های پنج‌عاملی شخصیت با شادکامی و امیدواری در دانش‌آموزان. *دومین کنفرانس ملی روانشناسی و علوم رفتاری*.
- خدائی، لیلی؛ و انتصار فومنی، غلامحسین. (۱۳۹۵). رابطه سبک‌های اسنادی و سبک کنار آمدن با سرمایه روانشناختی زنان سرپرست خانوار شهر زنجان. *مجله ایده‌های نوین روانشناسی*، ۱(۱)، ۵۰-۳۹.
- شفیع‌زاده، رقیه. (۱۳۹۱). رابطه تاب‌آوری با پنج عامل بزرگ شخصیتی. *دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*، ۱۱۳(۳)، ۹۵-۱۰۲.
- فتحی آشتیانی، علی. (۱۳۸۸). *آزمون‌های روان‌شناختی (ارزیابی شخصیت و سلامت روان)*. تهران: بعثت.
- قربانی، زهره؛ و گلزاری، محمود. (۱۳۸۷). بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و سطح خوشبینی والدین با میزان خوشبینی فرزندان نوجوان آنها. *فصلنامه روانشناسی تربیتی*، ۱۱(۴)، ۱۲۹-۱۱۳.
- گل‌پرور، محسن، جعفری، مریم و جوادیان، زهرا. (۱۳۹۲). پیش‌بینی سرمایه روان‌شناختی از طریق مؤلفه‌های معنویت در پرستاران. *نشریه روان‌پرستاری*، ۳(۳)، ۳۵-۴۴.
- مایلز، جرمی و شولین، مارک. (۲۰۰۱). رگرسیون و همبستگی کاربردی. ترجمه کیامنش، علیرضا و کبیری، مسعود (۱۳۸۷). تهران، انتشارات جهاد دانشگاهی واحد علامه طباطبایی تهران.
- موسوی نسب، سید محمدحسین؛ شمس‌الدینی لری، لطیفه و منصوری، زهرا. (۱۳۹۴). بررسی نقش واسطه‌ای رضایت از زندگی در رابطه بین راهبردهای مقابله با استرس و نگرش به اعتیاد. *فصلنامه اعتیاد پژوهی سوءمصرف مواد*، ۹(۳۳)، ۵۵-۴۱.
- Berkler, S.J (1990). Applications of covariance structure modeling in psychology: cause for concern. *Psychol Bull*, 107, 260-73.

- Bonanno, G.A. (2004). Loss trauma and human resilience: have we understand the human capacity to thrive after extremely aversive events. *The American Psychologist*, 59 (1) 20-28.
- Campbell-Sills, L., Cohan, S. L., & Stein, M. B. (2006). Relationship of resilience to personality, coping, and psychiatric symptoms in young adults. *Behaviour research and therapy*, 44(4), 585-599.
- Christian, J.D., Brawder, S & Bandorant, B (2003). *Optimism and relations to personality demensions*. Available at: www.lyon.edu/webdata/christian.
- Costa Jr, P. T., & McCrae, R. R. (1995). Domains and facets: Hierarchical personality assessment using the Revised NEO Personality Inventory. *Journal of personality assessment*, 64(1), 21-50.
- Cozza, S. J., Chun, R. S., & Polo, J. A. (2005). Military families and children during Operation Iraqi Freedom. *Psychiatric quarterly*, 76(4), 371-378.
- Darwin, J.L., & Reich, K. I. (2006). Reaching out to the families of those who serve: The SOFAR project. *Professional Psychology: Research and Practice*, 37(5), 481-493.
- Doran, N., Luczak, S. E., Bekman, N., Koutsenok, I., & Brown, S. A. (2012). Adolescent substance use and aggression: A review. *Criminal Justice and Behavior*, 39(6), 748-769.
- Fayombo, G (2010). The relationship between personality traits and psychological resilience among the Caribbean adolescents. *Int J Psychol Stud*, 2: 105-15.
- Goldberg, L. R. (2001). Analyses of Digman's child-personality data: Derivation of Big-Five factor scores from each of six samples. *Journal of personality*, 69(5), 709-744.
- Han, K. S., & Chung, K. H. (2015). Positive Psychological Capital, Organizational Commitment and Job Stress of Nurses in Small and Medium-Sized Hospitals. *Advanced Science and Technology Letters*, 88-208.
- Hetherington, E. M., & Arasteh, J. D. (2014). Impact of divorce, single parenting and stepparenting on children: a case study of visual agnosia. Psychology Press.
- Joreskog, K. G. & Sorbom D. (2003). *LISREL 8: User's Reference Guide*. Chicago: Scientific Software Inc.
- Jovanović, D., Lipovac, K., Stanojević, P., & Stanojević, D. (2011). The effects of personality traits on driving-related anger and aggressive behaviour in traffic among Serbian drivers. *Transportation research part F: traffic psychology and behaviour*, 14(1), 43-53.
- Kline, R. B. (2015). Principles and practice of structural equation modeling. Guilford publications.
- Lin, L. Y. (2015). Coping strategies, caregiving burden, and depressive symptoms of Taiwanese mothers of adolescents with autism spectrum disorder. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 15, 1-9.
- Luthans, F., Avolio, B. J., Avey, J. B., & Norman, S. M. (2007). Psychological capital: Measurement and relationship with performance and satisfaction. *Personnel Psychology*, 60, 541-572.
- Luthans, F., Youssef, C. M., & Avolio, B. J. (2007). *Psychological capital: Developing the human competitive edge* (p. 3). Oxford: Oxford University Press.
- Murty, V. P., Calabro, F., & Luna, B. (2016). The role of experience in adolescent cognitive development: Integration of executive, memory, and mesolimbic systems. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 70, 46-58.
- Ndjukendi, A., Okitundu, D., N'situ, A., Mpaka, D., Lukeba, T., Ngoma, V.,... & Falissard, B. (2017). Adolescent's en situation difficile à Kinshasa: quelles stratégies d'adaptation? *L'Évolution Psychiatrique*, 82(1), 75-87.
- Penley, J. A., Tomaka, J., & Wiebe, J. S. (2002). The association of coping to physical and psychological health outcomes: A meta-analytic review. *Journal of behavioral medicine*, 25(6), 551-603.
- Matthieu, M. M., & Ivanoff, A. (2006). Using stress, appraisal, and coping theories in clinical practice: Assessments of coping strategies after disasters. *Brief Treatment and Crisis Intervention*, 6(4), 337-348.
- Rabenu, E., Yaniv, E., & Elizur, D. (2016). The Relationship between Psychological Capital, Coping with Stress, Well-Being, and Performance. *Current Psychology*, 1-13.
- Soto, C. J., & John, O. P. (2014). Traits in Transition: The Structure of Parent-Reported Personality Traits from Early Childhood to Early Adulthood. *Journal of Personality*, 82(3), 182-199.

- Soto, C. J., & Tackett, J. L. (2015). Personality Traits in Childhood and Adolescence Structure, Development, and Outcomes. *Current Directions in Psychological Science*, 24(5), 358-362.
- West, S. G., Taylor, A. B., & Wu, W. (2012). Model fit and model selection in structural equation modeling. *Handbook of structural equation modeling*.
- Zimmer-Gembeck, M. J., & Skinner, E. A. (2016). The development of coping: Implications for psychopathology and resilience. *Developmental psychopathology*.

Investigating Structural Model of Psychological Capital based on Personality Traits (Neuroticism, Flexibility and Agreeableness) through Mediation of Problematic Coping Strategies

Shirzad, S¹., Koshki, SH²., Farzad, V³., & Ganbaripanha, A⁴.,

¹. *Ph.D, student, Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding author, Email: sepideh.shirzad1356@gmail.com)*

². *Ph.D, Associate Professor, Department of Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran*

³. *Ph.D, Associate Professor, Department of Educational Psychology, Kharazmi University, Tehran, Iran*

⁴. *Ph.D, Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran*

Abstract

The aim of this study was to investigate structural model of psychological capital based on personality traits (neuroticism, flexibility and agreeableness) through mediation of problematic coping strategies. This study was conducted with a correlational method using structural equation model. Using random sampling method, among Tehran military force families' male teenagers who had 13 to 18 years old, 300 subjects were selected with and completed psychological capital, Neo personality and coping strategies questionnaires. Data were analyzed by structural equation model through SPSS and Lisrel softwares. Results showed that flexibility and agreeableness with problematic coping strategies and psychological capital had significant positive relation. Moreover, there was significant negative relationship between neuroticism and psychological capital as well as problematic coping strategy. Also, all three personality traits had indirect effect on problematic coping strategy to psychological capital. This effect on neuroticism was negative (-0.17) and on flexibility (0.7) as well as agreeableness (0.14) was positive. Finally, the result of this study indicated that the parameters of neuroticism, flexibility and agreeableness had significant effect on psychological capital and could be applied for the improvement of psychological capital in teenagers of military force family.

Key words: Psychological capital; neuroticism; flexibility; agreeableness; Problem-based